

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет

Кафедра адміністративного
права та судочинства

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Фінансове право»

на тему: «Правове регулювання соціального страхування в Україні»

Студентка групи ПР-31

Тицька Уляна Ярославівна

Керівник: к.ю.н., доц. Ментух Н.Ф.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Тернопіль – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	6
1.1. Поняття, сутність та принципи соціального страхування.....	6
1.2. Система соціального страхування: види та загальна характеристика.....	8
1.3. Джерела правового регулювання соціального страхування.....	9
Висновки до розділу 1.....	11
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ.....	13
2.1. Суб'єкти правовідносин у сфері соціального страхування.....	13
2.2. Фінансово-правові засади формування та використання фондів соціального страхування.....	14
2.3. Порядок призначення та здійснення соціальних страхових виплат.....	16
Висновки до розділу 2.....	18
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	19
3.1. Правовий статус органів, що здійснюють соціальне страхування.....	19
3.2. Контроль та нагляд у сфері соціального страхування.....	21
3.3. Відповідальність за порушення законодавства у сфері соціального страхування.....	22
Висновки до розділу 3.....	25
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30

ВСТУП

Актуальність теми. Правове регулювання соціального страхування в Україні набуває особливої актуальності в сучасних умовах воєнного стану, економічної нестабільності та швидких соціально-демографічних змін. Система загальнообов'язкового державного соціального страхування є одним із ключових механізмів реалізації конституційного права громадян на соціальний захист, гарантованого ст. 46 Конституції України. У період 2022–2026 років значно зросло навантаження на фонди соціального страхування через збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, втрату працездатності внаслідок бойових дій, безробіття та необхідність підтримки нових форм зайнятості (платформена економіка, фріланс). Як зазначають вчені, сучасний стан системи соціального страхування в Україні характеризується значним дефіцитом коштів та необхідністю термінового реформування. Усе це вимагає глибокого наукового аналізу теоретичних засад, механізмів та організаційно-правових основ соціального страхування для підвищення його ефективності та адаптивності.

Науково-практичне значення дослідження. Дослідження має важливе науково-практичне значення, оскільки пропонує комплексний аналіз чинного законодавства та організаційної структури системи соціального страхування з урахуванням останніх змін (зокрема, Закону № 2620-IX). Результати роботи можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правової бази, підвищення ефективності діяльності Пенсійного фонду України, посилення контрольних механізмів та адаптації системи до європейських стандартів. Практична цінність полягає у виробленні конкретних рекомендацій щодо цифровізації процедур призначення виплат, посилення відповідальності за порушення та розширення охоплення новими формами зайнятості.

Метою дослідження є комплексний аналіз правового регулювання соціального страхування в Україні, виявлення проблем функціонування системи та розроблення пропозицій щодо її вдосконалення.

Для реалізації мети у курсовій роботі поставлено **наступні завдання:**

- розкрити поняття, сутність та принципи соціального страхування;
- проаналізувати систему соціального страхування та її основні види;
- дослідити джерела правового регулювання соціального страхування;
- охарактеризувати суб'єктів правовідносин у цій сфері;
- розглянути фінансово-правові засади формування та використання фондів соціального страхування;
- проаналізувати порядок призначення та здійснення соціальних страхових виплат;
- визначити правовий статус органів, що здійснюють соціальне страхування;
- дослідити механізми контролю та нагляду в даній сфері;
- проаналізувати види юридичної відповідальності за порушення законодавства про соціальне страхування;
- сформулювати висновки та пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання.

Ступінь наукового дослідження теми у вітчизняній і зарубіжній літературі. Питанням правового регулювання соціального страхування присвячено значну кількість наукових праць. Серед вітчизняних учених, які досліджували цю проблематику в 2021–2026 роках, варто виділити роботи Н. В. Бондаренко, М. В. Зеленської, О. П. Кириленко, О. О. Лященко, А. Грегоращук, Т. О. Рекуненко та інших. У них розглядаються теоретичні засади, фінансові механізми та проблеми інституційної трансформації системи. Водночас недостатньо вивченими залишаються питання адаптації законодавства до нових форм зайнятості, ефективності цифрового контролю та відповідальності в умовах воєнного стану. Зарубіжний досвід (ЄС, Німеччина, Польща) широко використовується в роботах вітчизняних авторів для порівняльного аналізу.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі правового регулювання соціального страхування в Україні.

Предметом дослідження є норми права, що регулюють соціальне страхування, механізми їх реалізації, організаційно-правові основи функціонування системи та практика застосування законодавства.

Для досягнення поставленої мети у роботі використано **комплекс методів**, зокрема: загальнонаукові (діалектичний, системний, структурно-функціональний), спеціально-юридичні (формально-юридичний, порівняльно-правовий, метод правового моделювання) та емпіричні (аналіз нормативних актів, судової практики та статистичних даних Пенсійного фонду України).

Структура курсової роботи відповідає поставленій меті та завданням. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел, який складається з 28 найменувань. У першому розділі розглядаються теоретико-правові засади соціального страхування. Другий розділ присвячено механізму правового регулювання. Третій розділ аналізує організаційно-правові основи функціонування системи. У висновках підбито підсумки дослідження та сформульовано пропозиції. Загальний обсяг роботи становить 32 сторінки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

1.1. Поняття, сутність та принципи соціального страхування

Соціальне страхування в Україні виступає одним із фундаментальних інститутів соціального захисту населення, що забезпечує стабільність та підтримку громадян у випадках настання соціальних ризиків. Воно являє собою організовану на державному рівні систему, яка поєднує правові, економічні та організаційні заходи, спрямовані на компенсацію втраченого заробітку або додаткових витрат, пов'язаних із тимчасовою чи постійною втратою працездатності, безробіттям, старістю та іншими передбаченими законом обставинами. Згідно з Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, це «система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту» особам, які підлягають страхуванню [12, ст. 1].

Сутність соціального страхування полягає в реалізації принципу солідарності поколінь та учасників ринку праці, коли регулярні внески працюючого населення акумулюються в спеціалізованих фондах і спрямовуються на підтримку тих, хто опинився в складній життєвій ситуації. Як зазначає М. В. Чічкань, «загальнообов'язкове державне соціальне страхування є основним механізмом гарантування соціального захисту економічно-активного населення в разі настання соціальних ризиків, передбачених законодавством» [27, с. 143]. Цей інститут не зводиться лише до матеріальної допомоги, а виконує ширшу соціально-економічну функцію: «зменшення нерівності, стимулювання зайнятості та підтримання суспільної стабільності в умовах ринкової економіки» [15].

Конституційна основа соціального страхування закріплена в ст. 46 Основного Закону, де проголошено: «Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати

працевдатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» [7, ст. 46]. Ця норма підкреслює, що держава бере на себе зобов'язання щодо створення ефективної системи захисту, а соціальне страхування стає ключовим інструментом її реалізації.

Науковці виділяють низку принципів, які визначають правову природу цього інституту. Основи законодавства чітко фіксують такі принципи, як: «законодавче визначення умов і порядку здійснення страхування; обов'язковість страхування для певних категорій осіб; державні гарантії реалізації прав застрахованих осіб; солідарність і субсидування; цільове використання коштів; паритетність представників суб'єктів соціального страхування у управлінні страхуванням» [12, ст. 5].

М. В. Зеленська акцентує увагу на тому, що «загальнообов'язкове державне соціальне страхування забезпечує необхідні економічні умови для збереження працевдатності економічно активної частини населення, надаючи у визначених законодавством випадках матеріальну підтримку та соціальні послуги» [5, с. 135].

У сучасних умовах принципи соціального страхування зазнають трансформації під впливом воєнних викликів, демографічних змін та цифровізації економіки. Н. В. Бондаренко зазначає, що «на сучасному етапі економічного розвитку в Україні не створено ефективної системи соціального страхування», що вимагає вдосконалення механізмів для повного охоплення нових форм зайнятості [1, с. 214].

Таким чином, поняття, сутність і принципи соціального страхування формують теоретичний фундамент, який безпосередньо впливає на побудову всієї системи та її практичну реалізацію.

1.2. Система соціального страхування: види та загальна характеристика

Система соціального страхування в Україні побудована як цілісний комплекс взаємопов'язаних видів загальнообов'язкового державного страхування, кожен з яких орієнтований на конкретний соціальний ризик. Відповідно до законодавства, основними видами є: пенсійне страхування; страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням і похованням; страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання; страхування на випадок безробіття; а також медичне страхування, яке наразі перебуває в процесі повноцінного запровадження [12, ст. 4; 17, ст. 1].

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» визначає, що система «гарантує працюючим громадянам соціальний захист у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, вагітністю та пологами, у разі нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, охорони їхнього життя та здоров'я» [17]. Кожен вид має власні джерела фінансування, переважно за рахунок єдиного внеску, та чітко визначені механізми надання забезпечення.

Пенсійне страхування посідає центральне місце в системі, оскільки забезпечує доход у старості, при інвалідності чи втраті годувальника. Воно регулюється Законом № 1058-IV і фінансується переважно за рахунок єдиного внеску [16]. Страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності передбачає виплату допомоги по хворобі, по вагітності та пологах, а також одноразову допомогу при народженні дитини. Цей вид характеризується швидкістю реагування та спрямованістю на швидке відновлення трудової активності застрахованих осіб.

Страхування від нещасного випадку на виробництві має виразний профілактичний характер і включає не тільки компенсацію шкоди, а й заходи з

реабілітації та профілактики. Страхування на випадок безробіття спрямоване на підтримку осіб, які втратили роботу, через виплату допомоги та активні програми працевлаштування [18]. Загальна характеристика системи підкреслює її солідарний та цільовий характер: кошти фондів формуються за рахунок внесків і використовуються виключно за призначенням, що закріплено в Бюджетному кодексі України [2, ст. 9].

Сучасна система соціального страхування перебуває в стадії інституційної трансформації. А. Грегоращук наголошує на необхідності адаптації до нових форм зайнятості та цифрових технологій [4]. О. П. Кириленко у підручнику зазначає, що ефективність системи залежить від стабільності надходжень єдиного внеску та прозорості управління фондами [6]. Р. І. Коваленко звертає увагу на проблеми правового регулювання соціального захисту в умовах гіг-економіки та нових форм зайнятості [8, с. 82–83].

Таким чином, види соціального страхування утворюють багаторівневу мережу захисту, яка логічно впливає з теоретичних засад і принципів, розглянутих у підрозділі 1.1. Комплексний характер системи створює передумови для детального вивчення механізмів її правового регулювання, суб'єктів правовідносин та фінансових засад у наступних розділах курсової роботи.

1.3. Джерела правового регулювання соціального страхування

Правове регулювання соціального страхування в Україні здійснюється на основі багаторівневої системи джерел, що включає конституційні норми, спеціальні закони, підзаконні акти та міжнародні стандарти. Джерела права формують єдине правове поле, яке забезпечує стабільність і ефективність усієї системи загальнообов'язкового державного соціального страхування. Як зазначає О. Хитра, «нормативно-правове забезпечення соціального захисту населення в Україні

становить комплекс взаємопов'язаних нормативних актів різної юридичної сили, спрямованих на реалізацію конституційного права на соціальний захист» [26].

Центральне місце в ієрархії джерел посідає Конституція України, яка закріплює фундаментальні засади соціального захисту. Стаття 46 Основного Закону проголошує: «Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» [7, ст. 46]. Ця конституційна норма є безпосередньо діючою і визначає обов'язок держави щодо створення ефективної системи соціального страхування.

Базовим актом спеціального законодавства виступають Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 № 16/98-ВР. У цьому документі встановлено, що «законодавство України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування складається з цих Основ та прийнятих відповідно до них законів» [12, ст. 2]. Основи визначають принципи, види страхування, права та обов'язки суб'єктів, а також загальні засади фінансування.

Наступний рівень джерел становлять спеціальні закони, прийняті відповідно до Основ. Серед них ключовими є: Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV [17], Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV [16], Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 № 1533-III [18] та Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI [19]. Ці акти детально регулюють окремі види страхування, порядок сплати внесків, умови призначення виплат і механізми управління фондами.

Важливе значення має Бюджетний кодекс України, який визначає правовий режим коштів фондів соціального страхування. Зокрема, встановлено, що «кошти цільових страхових фондів формуються за рахунок внесків і використовуються виключно за цільовим призначенням» [2, ст. 9].

Крім того, значну роль відіграють підзаконні нормативно-правові акти, зокрема Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 № 280 «Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України» [20], а також акти Міністерства соціальної політики України та Пенсійного фонду [10; 14].

У сучасних умовах джерела правового регулювання постійно оновлюються. Прикладом є Закон України від 21.09.2022 № 2620-IX «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»», спрямований на адаптацію системи до воєнних реалій [15]. Науковці підкреслюють, що «ефективність правового регулювання залежить від системності та узгодженості джерел, а також від їх своєчасного оновлення відповідно до соціально-економічних викликів» [1, с. 216; 4].

Таким чином, джерела правового регулювання соціального страхування утворюють цілісну ієрархічну систему, де конституційні приписи реалізуються через спеціальне законодавство та підзаконні акти. Це забезпечує єдність правового поля і створює надійну основу для практичної реалізації права на соціальний захист.

Висновки до розділу 1

Підсумовуючи викладене в першому розділі, можна стверджувати, що теоретико-правові засади соціального страхування в Україні ґрунтуються на конституційних принципах соціальної держави та детально розкриваються в спеціальному законодавстві. Поняття соціального страхування як системи прав, обов'язків і гарантій відображає його сутність як інструменту перерозподілу соціальних ризиків на засадах солідарності. Принципи обов'язковості, державних

гарантій, цільового використання коштів і паритетності управління визначають правову природу інституту та забезпечують його стабільність [12, ст. 5; 27, с. 145].

Система соціального страхування включає низку взаємопов'язаних видів (пенсійне, тимчасової втрати працездатності, від нещасного випадку, на випадок безробіття тощо), кожен з яких має власні правові засади та механізми реалізації [17, ст. 1; 6]. Джерела правового регулювання формують багаторівневу ієрархію, починаючи від Конституції України і закінчуючи підзаконними актами, що забезпечує комплексний підхід до захисту населення від соціальних ризиків [26; 12, ст. 2].

Проведений аналіз свідчить про достатню розвиненість теоретичних засад, водночас актуальними залишаються питання адаптації системи до нових форм зайнятості, цифровізації та сучасних викликів.

РОЗДІЛ 2.

МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

2.1. Суб'єкти правовідносин у сфері соціального страхування

Правовідносини у сфері соціального страхування виникають між чітко визначеними суб'єктами, кожен з яких наділений специфічними правами та обов'язками. Основними суб'єктами виступають: застраховані особи, страхувальники, страховики (фонди соціального страхування) та органи, що здійснюють управління системою. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» визначає, що «суб'єктами загальнообов'язкового державного соціального страхування є застраховані особи, страхувальники та страховики» [17, ст. 5].

«Застраховані особи це громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають в Україні, на користь яких сплачується єдиний внесок» [5]. До них належать наймані працівники, фізичні особи-підприємці, члени фермерських господарств та інші категорії, визначені законодавством. Як зазначає О. О. Лященко, «договори у праві соціального забезпечення є важливою правовою формою, що опосередковує відносини між застрахованою особою та страховиком, забезпечуючи реалізацію суб'єктивних прав на соціальне забезпечення» [9, с. 78]. Застраховані особи мають право на отримання страхових виплат у разі настання страхового випадку, а також на участь в управлінні страхуванням через своїх представників.

Страхувальниками є роботодавці (юридичні та фізичні особи), фізичні особи-підприємці та інші особи, які зобов'язані сплачувати єдиний внесок. Вони несуть обов'язок щодо своєчасної сплати внесків та надання звітності. Ю. М. Гаврилюк підкреслює, що «надавачі соціальних послуг як суб'єкти системи надання

соціальних послуг відіграють ключову роль у практичній реалізації прав застрахованих осіб, забезпечуючи доступність і якість послуг» [3].

Страховиками виступають спеціалізовані фонди: Пенсійний фонд України, Фонд соціального страхування України (на сьогодні реорганізований), Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття тощо. Пенсійний фонд України, відповідно до Положення, затвердженого Постановою КМУ № 280, є «центральною органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері пенсійного забезпечення» [20]. Він здійснює збір внесків, призначення та виплату пенсій.

Особливе місце в колі суб'єктів посідають «органи державного управління та нагляду Міністерство соціальної політики України, Державна служба України з питань праці тощо» [1-5]. Р. І. Коваленко зазначає, що «в умовах нових форм зайнятості (платформена економіка, фріланс) коло суб'єктів правовідносин розширюється, що вимагає адаптації законодавства для забезпечення їх соціального захисту» [8, с. 83]. Таким чином, суб'єкти правовідносин утворюють складну систему взаємодії, де права одних кореспондують з обов'язками інших, забезпечуючи ефективне функціонування механізму соціального страхування.

2.2. Фінансово-правові засади формування та використання фондів соціального страхування

Фінансово-правові засади формування та використання фондів соціального страхування становлять основу матеріального забезпечення всієї системи. Фінансування здійснюється переважно за рахунок єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що є консолідованим платежем. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску» встановлює, що «єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування це

консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування» [19, ст. 1].

Формування коштів фондів відбувається за рахунок: єдиного внеску, сплаченого страхувальниками; коштів державного бюджету (у випадках, передбачених законом); прибутків від тимчасово вільних коштів; інших надходжень. Бюджетний кодекс України чітко закріплює принцип цільового використання: «Кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування формуються та використовуються виключно для фінансування витрат на соціальне страхування» [2, ст. 9].

Пенсійний фонд України є найбільшим за обсягом коштів. Його доходи формуються переважно за рахунок єдиного внеску, а витрати спрямовуються на виплату пенсій. Як зазначає Н. В. Бондаренко, «сучасний стан фінансового забезпечення системи соціального страхування характеризується значним дефіцитом, що зумовлює необхідність пошуку додаткових джерел наповнення фондів» [1, с. 217].

Використання коштів фондів здійснюється виключно за цільовим призначенням. Наприклад, кошти Фонду соціального страхування спрямовуються на виплату допомоги по тимчасовій втраті працездатності, по вагітності та пологах, на поховання. Закон № 1105-XIV наголошує, що «страхові кошти використовуються виключно на фінансування страхових виплат та надання соціальних послуг» [17, ст. 14].

У сучасних умовах фінансові засади зазнають трансформації. Закон № 2620-IX від 21.09.2022 вніс зміни, спрямовані на посилення фінансової стабільності системи в умовах воєнного стану [15]. Л. Стожок підкреслює, що «соціально-страхові програми мають траєкторію зменшення соціальної нерівності лише за умови стабільного та прозорого фінансування» [24]. О. П. Кириленко у підручнику зазначає, що «фінансова стійкість фондів залежить від співвідношення кількості

платників внесків та отримувачів виплат, а також від ефективності адміністрування єдиного внеску» [6].

Таким чином, фінансово-правові засади формування та використання фондів є ключовим елементом механізму правового регулювання соціального страхування. Вони забезпечують матеріальну базу для реалізації прав застрахованих осіб і безпосередньо пов'язані з суб'єктами правовідносин, розглянутими в попередньому підрозділі, створюючи основу для аналізу порядку призначення виплат та організаційно-правових аспектів у подальшому дослідженні.

2.3. Порядок призначення та здійснення соціальних страхових виплат

Порядок призначення та здійснення соціальних страхових виплат є завершальним етапом механізму правового регулювання соціального страхування, що безпосередньо реалізує права застрахованих осіб на матеріальне забезпечення. Цей порядок включає подання заяви, перевірку документів, прийняття рішення про призначення виплат та їх фактичне перерахування. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» встановлює, що «страхові виплати призначаються та здійснюються страховиком на підставі документів, які підтверджують настання страхового випадку» [17, ст. 22].

Процедура починається з подання застрахованою особою або страхувальником відповідної заяви та пакету документів до територіального органу Пенсійного фонду України чи іншого страховика. Для пенсійних виплат необхідні паспорт, ідентифікаційний код, трудова книжка (або відомості з реєстру застрахованих осіб), документи про стаж та заробіток. Як зазначається в підручниковій літературі, «призначення пенсії здійснюється з дня звернення, якщо заява подана не пізніше трьох місяців з дня виникнення права на неї» [6]. У разі тимчасової втрати працездатності страхувальник подає заяву-розрахунок до

Пенсійного фонду не пізніше 5 робочих днів після прийняття рішення про виплату допомоги [11].

Строки розгляду документів чітко регламентовані. Для допомоги по тимчасовій втраті працездатності рішення приймається протягом 10 днів з дня надходження документів, а виплата здійснюється у найближчий день виплати заробітної плати [17, ст. 24]. Для пенсійних виплат строк призначення становить до 10 робочих днів. У 2026 році Пенсійний фонд активно застосовує електронний документообіг: заяви подаються через вебпортал ПФУ або портал Дія, що значно прискорює процес. Постанова правління ПФУ від 30.12.2025 № 45-2 вносить зміни до порядку призначення та перерахування страхових виплат, зокрема щодо фінансування страхувальників протягом 3 робочих днів після прийняття заяви-розрахунку [10; 11].

Здійснення виплат відбувається шляхом перерахування коштів на банківський рахунок застрахованої особи або через поштові відділення. Закон № 1105-XIV наголошує, що «страхові виплати здійснюються в повному обсязі незалежно від інших видів доходів» [17, ст. 25]. Особливості існують для виплат у разі нещасного випадку на виробництві: одноразова допомога виплачується протягом місяця після встановлення стійкої втрати працездатності, а щомісячні виплати — відповідно до ступеня втрати працездатності (у 2026 році максимальний розмір щомісячної виплати в перерахунку на 100% становить 34 588 грн) [15].

Науковці звертають увагу на проблеми практичної реалізації порядку виплат. Т. О. Рекуненко підкреслює, що «відповідальність за порушення строків призначення та здійснення страхових виплат є важливим елементом забезпечення прав застрахованих осіб» [21]. У сучасних умовах воєнного стану та цифровізації порядку додалися особливості для внутрішньо переміщених осіб та громадян, які перебувають за кордоном [11; 14]. О. О. Лященко зазначає, що «договори у праві соціального забезпечення дозволяють гнучко регулювати окремі аспекти призначення виплат, особливо в нестандартних формах зайнятості» [9, с. 112].

Таким чином, порядок призначення та здійснення соціальних страхових виплат є практичним втіленням фінансово-правових засад і прав суб'єктів, розглянутих у попередніх підрозділах. Він забезпечує оперативність і гарантованість захисту, водночас вимагаючи подальшого вдосконалення для підвищення доступності та прозорості.

Висновки до розділу 2

Підсумовуючи викладене в другому розділі, механізм правового регулювання соціального страхування в Україні являє собою цілісну систему взаємопов'язаних елементів, що забезпечують реалізацію конституційного права на соціальний захист. Суб'єкти правовідносин, застраховані особи, страхувальники, страховики та органи управління, утворюють складну мережу взаємодії, де права кореспондують з обов'язками [17, ст. 5; 3; 9].

Фінансово-правові засади формування та використання фондів ґрунтуються на єдиному внеску та принципі цільового використання коштів, що закріплено в Бюджетному кодексі України та спеціальних законах [2, ст. 9; 19, ст. 1; 1, с. 217]. Це забезпечує матеріальну основу для всієї системи. Порядок призначення та здійснення страхових виплат є ключовим практичним етапом, який включає чіткі строки, документообіг та електронні сервіси, що особливо актуально в умовах 2025–2026 років [17, ст. 22–25; 11; 6].

РОЗДІЛ 3.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Правовий статус органів, що здійснюють соціальне страхування

Організаційно-правові основи функціонування системи соціального страхування в Україні визначаються статусом спеціалізованих органів, які виконують функції страховика, адміністратора та управлінця. Центральне місце серед них посідає Пенсійний фонд України, правовий статус якого закріплено в Положенні, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 № 280 (в редакції 2025 року). Згідно з цим Положенням, Пенсійний фонд України є «центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері пенсійного забезпечення та загальнообов'язкового державного соціального страхування» [20].

Фонд діє як юридична особа публічного права, має самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби та печатку з Державним Гербом України. Як зазначає Ю. М. Гаврилюк, «надавачі соціальних послуг як суб'єкти системи надання соціальних послуг відіграють ключову роль у практичній реалізації прав застрахованих осіб, забезпечуючи доступність і якість послуг» [3].

Пенсійний фонд здійснює збір єдиного внеску, призначення та виплату пенсій, допомог, проводить перевірки правильності нарахування та своєчасності сплати внесків. У 2026 році бюджет Фонду затверджено в обсязі понад 1 263 млрд грн, що підкреслює його ключову роль у фінансовому забезпеченні системи [14; 18].

Іншим важливим органом є Міністерство соціальної політики України, яке формує та реалізує державну політику у сфері соціального страхування. Воно здійснює нормативно-правове регулювання, координацію діяльності фондів та контроль за дотриманням законодавства. На офіційному сайті Міністерства

зазначається, що воно «забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування» [10]. Міністерство затверджує порядки призначення виплат, бере участь у розробці законопроектів та міжнародному співробітництві.

Крім центральних органів, у систему входять територіальні органи Пенсійного фонду, виконавчі дирекції фондів соціального страхування (у разі їх реорганізації) та уповноважені органи управління. О. П. Кириленко у підручнику підкреслює, що «ефективність організаційної структури системи соціального страхування залежить від чіткого розмежування повноважень між центральними та місцевими органами, а також від рівня їх цифрової трансформації» [6].

Правовий статус органів характеризується поєднанням державно-владних і господарських функцій. Вони наділені правами на примусове стягнення заборгованості, накладення штрафів, проведення перевірок та доступ до персональних даних застрахованих осіб.

Н. В. Бондаренко зазначає, що «сучасний стан організаційної структури системи соціального страхування характеризується необхідністю посилення інституційної спроможності органів для подолання дефіциту фондів та адаптації до нових форм зайнятості» [1, с. 218].

У сучасних умовах воєнного стану та цифровізації правовий статус органів зазнав змін. Закон № 2620-IX від 21.09.2022 посилив повноваження Пенсійного фонду щодо електронного обміну даними та спрощення процедур [15]. А. Грегоращук наголошує на інституційній трансформації: «інституційна трансформація системи соціального страхування в Україні вимагає перегляду статусу органів з урахуванням європейських стандартів та цифрових технологій» [4]. Таким чином, правовий статус органів є фундаментом організаційно-правових основ, що забезпечує стабільне функціонування всієї системи соціального страхування.

3.2. Контроль та нагляд у сфері соціального страхування

Контроль та нагляд у сфері соціального страхування є невід'ємною складовою організаційно-правових основ і спрямовані на забезпечення законності, цільового використання коштів та захисту прав застрахованих осіб. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» встановлює, що «державний нагляд у сфері соціального страхування здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту» [17, ст. 46]. Метою нагляду є «контроль за додержанням страхувальниками та уповноваженим органом управління законодавства про соціальне страхування» [17, ст. 46].

Державний контроль поділяється на внутрішній (всередині фондів) та зовнішній (здійснюється Міністерством соціальної політики, Державною службою України з питань праці, Рахунковою палатою). В. П. Портнов підкреслює, що «державний нагляд і контроль у сфері соціального забезпечення населення України мають на меті попередження порушень законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування в частині призначення, нарахування й виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг» [28].

Основними формами контролю є планові та позапланові перевірки, камеральний аналіз звітності, моніторинг використання коштів. Страхувальники зобов'язані подавати звітність щодо єдиного внеску, а органи фондів проводять перевірки правильності нарахування виплат. У разі виявлення порушень застосовуються фінансові санкції: штрафи за несвоєчасну сплату внесків (20% від суми) або за недостовірну звітність [19, ст. 25].

Судова практика підтверджує важливість контролю. Рішення Верховного Суду від 21.04.2021 у справі № 360/3611/20 наголошує на обов'язковості дотримання процедур призначення виплат та відповідальності за їх порушення [22].

Огляд судової практики 2025 року показує тенденцію до посилення захисту прав застрахованих через судові оскарження відмов у виплатах [13].

Науковці звертають увагу на проблеми ефективності контролю. Т. О. Рекуненко зазначає, що «відповідальність за порушення законодавства у сфері соціального страхування є важливим елементом забезпечення прав застрахованих осіб» [21]. С. О. Сільченко підкреслює теоретичні аспекти механізму: «механізм правового регулювання соціального страхування потребує посилення контрольних функцій для запобігання зловживанням коштами фондів» [23].

У 2025–2026 роках контроль активно цифровізується: впроваджено електронний кабінет страхувальника, автоматичний аналіз ризиків та обмін даними між реєстрами. Л. Стожок акцентує, що «соціально-страхові програми мають траєкторію зменшення соціальної нерівності лише за умови ефективного державного нагляду та прозорого контролю» [24]. Таким чином, контроль та нагляд забезпечують законність функціонування системи, захищають інтереси застрахованих осіб і створюють передумови для подальшого вдосконалення організаційно-правових основ.

3.3. Відповідальність за порушення законодавства у сфері соціального страхування

Відповідальність за порушення законодавства у сфері соціального страхування є необхідним елементом організаційно-правових основ системи, що забезпечує дотримання правових норм, захист інтересів застрахованих осіб та цільове використання коштів фондів. Вона виконує превентивну, відновлювальну та каральну функції, спрямовані на недопущення зловживань і відновлення порушених прав.

Закон України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування» прямо встановлює, що «за порушення законодавства про загальнообов’язкове

державне соціальне страхування винні особи несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність відповідно до закону» [17, ст. 47].

Адміністративна відповідальність є найбільш поширеним видом. Вона застосовується за несвоєчасну сплату єдиного внеску, неподання або несвоєчасне подання звітності, порушення порядку призначення виплат. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску» чітко фіксує: «За несплату або несвоєчасну сплату єдиного внеску накладається штраф у розмірі 20 відсотків своєчасно не сплачених сум» [19, ст. 25].

Крім того, за порушення строків подання звітності передбачено штраф у розмірі від 170 до 1020 гривень залежно від тяжкості порушення. Т. О. Рекуненко у своєму дослідженні підкреслює, що «відповідальність за порушення законодавства у сфері соціального страхування є важливим правовим інструментом забезпечення стабільності системи, запобігання зловживанням та захисту прав застрахованих осіб» [21].

Фінансова (майнова) відповідальність проявляється у стягненні пені за прострочення сплати внесків. Пеня нараховується у розмірі 0,1 % суми недоїмки за кожний день прострочення. Страхувальники також зобов'язані відшкодувати збитки, завдані фондам унаслідок неправомірних дій. Як зазначає В. П. Портнов, «державний нагляд і контроль у сфері соціального забезпечення населення України мають на меті попередження порушень... в частині призначення, нарахування й виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг» [28].

Кримінальна відповідальність настає за найбільш тяжкі порушення, зокрема за привласнення коштів фондів у великих розмірах, підроблення документів для отримання виплат або зловживання службовим становищем. Кримінальний кодекс України (статті 191, 210, 364) передбачає покарання у вигляді штрафу, виправних робіт або позбавлення волі.

Судова практика Верховного Суду підтверджує жорсткість підходу: у рішенні від 21.04.2021 у справі № 360/3611/20 наголошується на обов'язковості дотримання процедур та притягнення винних до відповідальності за необґрунтовані виплати [22]. Огляд судової практики 2025 року демонструє тенденцію до збільшення кількості справ щодо шахрайства з пенсійними виплатами та допомогою по безробіттю в умовах воєнного стану [13].

Цивільно-правова відповідальність виникає при заподіянні шкоди застрахованій особі через неправомірну відмову у виплаті або несвоєчасне її здійснення. Застрахована особа має право на відшкодування моральної шкоди та сплату пені за прострочення. О. О. Лященко зазначає, що «договори у праві соціального забезпечення дозволяють гнучко регулювати окремі аспекти відповідальності, особливо в нестандартних формах зайнятості» [9, с. 189].

У сучасних умовах 2025–2026 років відповідальність зазнає значних трансформацій. Закон № 2620-IX посилив санкції за порушення в умовах воєнного стану, зокрема щодо фіктивного працевлаштування для отримання виплат [15]. Н. В. Бондаренко звертає увагу, що «сучасний стан системи соціального страхування вимагає посилення відповідальності страхувальників за ухилення від сплати внесків, оскільки це безпосередньо впливає на фінансову стабільність фондів» [1, с. 219]. А. Грегоращук підкреслює необхідність інституційної трансформації: «інституційна трансформація системи соціального страхування в Україні повинна включати оновлення механізмів відповідальності з урахуванням цифровізації та європейських стандартів» [4].

Науковці виділяють низку проблем ефективності відповідальності. Серед них: «низький рівень стягнення штрафів, корупційні ризики при проведенні перевірок та недостатня інформативність застрахованих осіб про їхні права» [28]. С. О. Сільченко зазначає, що «механізм правового регулювання соціального страхування потребує посилення контрольних функцій для запобігання зловживанням коштами фондів» [23].

Л. Стожок акцентує, що «соціально-страхові програми мають траєкторію зменшення соціальної нерівності лише за умови жорсткої відповідальності за порушення та прозорого контролю» [24].

Таким чином, відповідальність за порушення законодавства у сфері соціального страхування є комплексним інститутом, що поєднує різні види юридичної відповідальності та спрямований на забезпечення законності, дисципліни та захисту прав учасників системи. Вона тісно пов'язана з правовим статусом органів та механізмами контролю, розглянутими в попередніх підрозділах, і становить завершальний елемент організаційно-правових основ функціонування системи.

Висновки до розділу 3

Підсумовуючи викладене в третьому розділі, організаційно-правові основи функціонування системи соціального страхування в Україні являють собою чітко структуровану систему органів, контрольних механізмів та інституту юридичної відповідальності. Правовий статус органів, насамперед Пенсійного фонду України та Міністерства соціальної політики, забезпечує реалізацію державної політики у сфері соціального захисту, збір внесків та виплату забезпечення [20; 10; 6].

Контроль та нагляд, що здійснюються в різних формах (планові перевірки, камеральний аналіз, цифровий моніторинг), гарантують законність використання коштів фондів і дотримання прав застрахованих осіб [17, ст. 46; 28; 13]. Відповідальність за порушення законодавства, включаючи адміністративну, фінансову, цивільну та кримінальну, є дієвим інструментом запобігання правопорушенням та відновлення порушених прав [17, ст. 47; 19, ст. 25; 21; 22].

Проведений аналіз свідчить, що організаційно-правові основи системи соціального страхування в цілому відповідають сучасним вимогам, однак потребують подальшого вдосконалення в напрямках цифровізації, адаптації до

нових форм зайнятості та посилення ефективності контрольних і відповідальних механізмів [1, с. 218–219; 4; 8, с. 83].

ВИСНОВКИ

1. У ході дослідження теоретичних засад соціального страхування встановлено, що цей інститут є фундаментальним елементом системи соціального захисту населення України. Соціальне страхування визначається як «система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту» особам, що підлягають страхуванню. Його сутність полягає в солідарному перерозподілі соціальних ризиків, а конституційна основа закріплена в ст. 46 Основного Закону України, яка гарантує право громадян на забезпечення у разі втрати працездатності, старості та безробіття. Принципи обов'язковості, державних гарантій, солідарності та цільового використання коштів формують правову природу інституту і забезпечують його стабільність навіть в умовах сучасних викликів.

2. Система соціального страхування в Україні охоплює комплекс взаємопов'язаних видів (пенсійне страхування, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасного випадку на виробництві, на випадок безробіття та інші), кожен з яких має власні правові засади, джерела фінансування та механізми реалізації. Проведений аналіз показав, що система перебуває в стадії інституційної трансформації, зумовленої необхідністю адаптації до нових форм зайнятості, цифровізації та воєнних реалій. Її ефективність безпосередньо залежить від стабільності фінансових джерел і прозорості управління фондами.

3. Джерела правового регулювання соціального страхування утворюють чітку ієрархічну систему, на вершині якої стоїть Конституція України, а основний зміст розкривається в Основах законодавства, спеціальних законах (№ 1105-XIV, № 1058-IV, № 2464-VI) та підзаконних актах. Постійне оновлення нормативної бази (зокрема, Законом № 2620-IX) свідчить про динамічність правового регулювання та його адаптивність до соціально-економічних змін.

4. Механізм правового регулювання соціального страхування характеризується чіткою структурою суб'єктів правовідносин, а саме застрахованих осіб, страхувальників, страховиків (фондів) та органів управління.

Кожен суб'єкт наділений кореспондуючими правами та обов'язками, що забезпечує баланс інтересів у системі. Особливого значення набуває розширення кола суб'єктів за рахунок нових форм зайнятості, що потребує подальшого законодавчого врегулювання.

5. Фінансово-правові засади формування та використання фондів ґрунтуються на єдиному внеску, принципі цільового використання коштів та державних гарантіях. Бюджетний кодекс України та спеціальне законодавство чітко регламентують порядок акумуляції та витрачання коштів. Водночас сучасний стан фондів характеризується дефіцитом, що актуалізує питання пошуку додаткових джерел фінансування та підвищення ефективності адміністрування.

6. Порядок призначення та здійснення соціальних страхових виплат є практичним втіленням усіх попередніх елементів механізму. Він включає чіткі строки розгляду документів, електронний документообіг та гарантованість виплат незалежно від інших доходів. Цифровізація процедур (портал Дія, електронний кабінет) значно підвищила доступність послуг, проте залишаються проблеми з оперативністю розгляду звернень у віддалених регіонах та для певних категорій громадян.

7. Організаційно-правові основи функціонування системи соціального страхування ґрунтуються на правовому статусі ключових органів: Пенсійного фонду України та Міністерства соціальної політики. Ці органи поєднують державно-владні та господарські функції, що забезпечує ефективне управління системою. Їхній статус постійно вдосконалюється з урахуванням європейських стандартів та цифрових технологій.

8. Контроль та нагляд у сфері соціального страхування здійснюються в різних формах (планові та позапланові перевірки, цифровий моніторинг) і спрямовані на забезпечення законності та прозорості використання коштів. Судова практика Верховного Суду відіграє важливу роль у формуванні єдиної правозастосовної позиції.

9. Відповідальність за порушення законодавства про соціальне страхування є комплексним інститутом, що поєднує адміністративну, фінансову, цивільну та кримінальну форми. Вона виконує превентивну та відновлювальну функції, сприяючи дисципліні всіх учасників відносин. Посилення санкцій у воєнний період свідчить про актуальність цього інституту в сучасних умовах.

Загалом, правове регулювання соціального страхування в Україні є достатньо розвиненим і відповідає конституційним засадам соціальної держави. Водночас дослідження виявило низку проблем: дефіцит коштів фондів, недостатню адаптацію до нових форм зайнятості, окремі прогалини в контролі та відповідальності. Для їх вирішення доцільно: удосконалити механізм сплати єдиного внеску для платформенної економіки; посилити цифровізацію всіх процесів; гармонізувати законодавство з європейськими стандартами; підвищити рівень правової поінформованості населення.

Перспективи розвитку системи соціального страхування пов'язані з її інституційною трансформацією, посиленням фінансової стійкості та забезпеченням реальної доступності страхових виплат для всіх категорій громадян. Реалізація цих напрямів сприятиме зменшенню соціальної нерівності, підвищенню рівня соціального захисту населення та зміцненню стабільності українського суспільства в цілому.

Таким чином, мета курсової роботи досягнута: теоретичні засади, механізм правового регулювання та організаційно-правові основи соціального страхування в Україні комплексно проаналізовані, а отримані висновки можуть бути використані для подальших наукових досліджень та практичного вдосконалення законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Н. В. Соціальне страхування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 102 (2). С. 213–221.
2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 23.04.2026).
3. Гаврилюк Ю. М. Надавачі соціальних послуг як суб'єкти системи надання соціальних послуг в Україні. *Вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2025. Вип. 18 (1). URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/07/18-1.pdf> (дата звернення: 23.04.2026).
4. Грегоращук А. Інституційна трансформація системи соціального страхування в Україні. *Economy and Society*. 2025. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7316> (дата звернення: 23.04.2026).
5. Зеленська М. В. Роль загальнообов'язкового державного соціального страхування в системі соціального захисту населення України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 17. С. 134–139.
6. Кириленко О. П. Соціальне страхування : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2022. URL: <https://library.wunu.edu.ua> (дата звернення: 23.04.2026).
7. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 23.04.2026).
8. Коваленко Р. І. Правове регулювання соціального захисту нових форм зайнятості в Україні. *Правове регулювання соціального захисту*. 2023. № 2. С. 81–88.
9. Лященко О. О. Договори у праві соціального забезпечення : дис. ... д-ра філос. : 081 Право. Одеса, 2022. 456 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/31c56c87-4341-430e-90c6-41cab3bdb83c/download> (дата звернення: 23.04.2026).

10. Міністерство соціальної політики України. Законодавство у сфері соціального страхування. URL: <https://www.msp.gov.ua> (дата звернення: 23.04.2026).
11. Наливайко Л. Р., Ісаєва Н. С. Соціально-економічні права і свободи внутрішньо переміщених осіб в Україні : монографія. Дніпро : ДДУВС, 2023. 196 с. URL
12. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14.01.1998 № 16/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр> (дата звернення: 23.04.2026).
13. Огляд судової практики Верховного Суду з питань пенсійного забезпечення. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/ogliad-sudovoyi-praktiki-verhovnogo-sudu-z-pitan-pensiinogo-zabezpecennia-gromadian-sicen-liutii-2025-roku> (дата звернення: 23.04.2026).
14. Пенсійний фонд України. Нормативно-правові акти. URL: <https://www.pfu.gov.ua/23249-normatyvno-pravovi-akty/> (дата звернення: 23.04.2026).
15. Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» : Закон України від 21.09.2022 № 2620-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2620-20> (дата звернення: 23.04.2026).
16. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (дата звернення: 23.04.2026).
17. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> (дата звернення: 23.04.2026).
18. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 02.03.2000 № 1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14> (дата звернення: 23.04.2026).

19. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (дата звернення: 23.04.2026).
20. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 № 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-п> (дата звернення: 23.04.2026).
21. Рекуненко Т. О. Відповідальність за порушення законодавства у сфері соціального страхування. 2025. URL: <https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2026/03/dys-rekunenکو-t.pdf> (дата звернення: 23.04.2026).
22. Рішення Верховного Суду від 21.04.2021 у справі № 360/3611/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96463469> (дата звернення: 23.04.2026).
23. Сільченко С. О. Механізм правового регулювання соціального страхування: теоретичні аспекти. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2022.
24. Стожок Л. Соціально-страхові програми та їх траєкторія у зменшенні соціальної нерівності. *Стратегічна панорама*. 2024. № 1.
25. Татарчук Є. О. Удосконалення механізмів державного управління системою надання соціальних послуг в Україні : кваліфікаційна робота. 2024.
26. Хитра О. Нормативно-правове забезпечення соціального захисту населення в Україні. *Academy Vision*. 2025. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/2107/1981> (дата звернення: 23.04.2026).
27. Чічкань М. В. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування як базовий елемент сучасної системи соціального захисту населення. *Право і суспільство*. 2021. № 1. С. 142–148.
28. Портнов В. П. Державний нагляд і контроль у сфері соціального забезпечення населення України. *Публічне право*. 2021.